

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

УДК: 811.111'25:34+343.148 (477)

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-3\(5\)-11-32](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-3(5)-11-32)

Федоренко Владислав Леонідович,

доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, Заслужений юрист України, бульвар Л. Українки, 26, офіс 501, м. Київ, 01133; fedorenko900@gmail.com; +38 044 5921401.

ORCID: 0000-0001-5902-1226

Гнедкова Олена Геннадіївна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри зарубіжної філології Таврійського Національного університету ім. В.І.Вернадського, вул. Івана Кудрі, м. Київ, 01133; elena.hniedkova@gmail.com; тел.: +380502945117.

ORCID: 0000-0002-5419-4678

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Анотація. У публікації визначаються та науково обґрунтовуються особливості перекладу юридичної термінології англійської мови у сфері інтелектуальної власності на українську мову та на зворот, з урахуванням структурних та семантичних особливостей відповідних термінів. Узагальнюються та систематизуються методи і форми застосування відповідного перекладу при розробленні та утвердженні стандартів термінології судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності. У першу чергу, на прикладі роботи Підкомітету № 5 «Експертиза об'єктів права інтелектуальної власності» Технічного комітету 192 «Судова експертиза» над проектом національного документу (НД) ДСТУ 0000:20XX «Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності. Терміни та визначення» в 2018-2019 роках.

Досліджується сутність, зміст і генезис термінів та терміносистем у сфері судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності в світі, а також основних методів і форм їх утвердження з часів їх закріплення в перших міжнародних конвенціях – у Паризькій конвенції з охорони промислової власності (1883 р.) і в Бернській конвенції про охорону літера-

турних та художніх творів (1886 р.) і до утворення в 1967 р. Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO). Підкреслюється визначальна місія WIPO в стандартизації термінології в сфері інтелектуальної власності та її вплив на формування стандартів термінів і визначень судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності в Україні.

Розкриваються особливості методичних підходів до перекладу юридичних термінів з англійської мови на українську та навпаки. Наголошується, що переклад термінології судової експертизи з питань інтелектуальної власності є ще більш складним, ніж переклад суто юридичній термінології: в ній юридичні терміни переплітаються з лінгвістичними (спец. 13.1.1 і 13.6); інженерно-комп'ютерними (спец. 13.1.2, 13.8), інженерно-технічними, хімічними, фармакологічними (спец. 13.3, 13.4 і 13.8), сільськогосподарськими та біологічними (спец. 13.5.1), економічними (спец. 13.9) тощо. Відзначається, що ці терміни не є виключно правничими (юридичними), а межують з іншими, неспорідненими сферами знань.

У висновках дослідження запропоновано авторський переклад основних термінів судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності з однієї мови на іншу та визначено особливості їх перекладу.

Ключові слова: переклад, термін, термінологія, терміносистема, інтелектуальна власність, судова експертиза, судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності, національний стандарт, WIPO.

Fedorenko Vladislav Leonidovich,

Doctor of Law, Professor, Director of the Research Center for Forensic Examination on Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, 26, L. Ukrainka Boulevard, office 501, Kyiv, 01133; fedorenko900@gmail.com; +38 044 5921401.

ORCID: 0000-0001-5902-1226

Gnedkova Olena Gennadiyevna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Philology of V.I. Vernadsky Taurida National University Str. Ivan Kudri, Kyiv, 01133; elena.hniedkova@gmail.com; tel. : +380502945117.

ORCID: 0000-0002-5419-4678

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF THE TERMINOLOGY OF FORENSIC EXAMINATION OF THE INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS IN UKRAINE: THEORY AND PRACTICE ISSUES

Abstract. The publication defines and scientifically substantiates the peculiarities of translation of the legal terminology of the English language

in the field of intellectual property into Ukrainian and vice versa, taking into account the structural and semantic features of the respective terms. Methods and forms of applying the appropriate translation are summarized and systematized in the development and approval of the standards of terminology of the forensic examination of the objects of intellectual property rights. First of all, on the example of work of Subcommittee No. 5 “Examination of the Intellectual Property Objects” of the Technical Committee 192 “Forensic Examination” on the draft national document (National Income) State Standard of Ukraine 0000: 20XX “Forensic Examination of the Intellectual Property Rights Objects. Terms and Definitions” in 2018-2019.

It is investigated the essence, content and genesis of the terms and terminology in the field of forensic examination of the intellectual property objects in the world, as well as the main methods and forms of their approval since their establishment in the first international conventions – in the Paris Convention for the Protection of the Industrial Property (1883) and in The Berne Convention for the Protection of the Literary and Artistic Works (1886) and before the formation in 1967 of the World Intellectual Property Organization (*WIPO*). The decisive mission of the *WIPO* in standardization of the terminology in the field of intellectual property is emphasized and its influence on the formation of the standards of terms and definitions of the forensic examination of the intellectual property objects in Ukraine.

The peculiarities of the methodological approaches to the translation of the legal terms from English into Ukrainian and vice versa are revealed. It is emphasized that the translation of the terminology of the forensic examination on the intellectual property matters is even more complex than the translation of purely legal terminology: in it legal terms are intertwined with linguistic ones (spec. 13.1.1 and 13.6); engineering-computer (spec. 13.1.2, 13.8), engineering-technical, chemical, pharmacological (spec. 13.3, 13.4 and 13.8), agricultural and biological (spec. 13.5.1), economic (spec. 13.9), etc. It is noted that these terms are not exclusively legal, but are bordered by other, unrelated areas of knowledge.

The conclusions of the study suggested the author’s translation of the main terms of the forensic examination of the intellectual property rights from one language to another and identified the features of their translation.

Keywords: translation, term, terminology, term system, intellectual property, forensics, forensics examination of the intellectual property, national standard, *WIPO*.

Постановка питання в загальному вигляді. Завдяки ратифікованій у 2014 р. Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, яка почала діяти у повному обсязі з 1 вересня 2017 року, після її ратифікації Нідерландами, було суттєво модернізовано правову базу для вільного переміщення товарів і послуг, що мало своїм наслідком зростання їх обсягів. При цьому, вагоме значення для ефективності євроінтеграційних прагнень України набули об'єкти інтелектуальної власності.

Зокрема, в «Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 р. Глава 9 «Інтелектуальна власність» в частині 2 визначила стандарти щодо наступних об'єктів права інтелектуальної власності: 1) авторське право та суміжні права; 2) комп'ютерні програми; 3) компіляції даних (бази даних); 4) фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення, включно з кабельним мовленням; 5) торговельні марки; 6) географічні зазначення; 7) промислові зразки; 8) винаходи (патенти); 9) топографія напівпровідникових продуктів; 10) сорти рослин і породи тварин; 11) генетичні ресурси, традиційні знання та фольклор і ін. [1]. Не всі, але більшість із зазначених об'єктів інтелектуальної власності вимагають свого захисту в судовому порядку. Цей факт свідчить і на користь актуальності судової експертизи з питань інтелектуальної власності, яка виокремилася в Україні в само-

стійній вид експертизи починаючи з 2002 року.

У цьому контексті слід констатувати, що в процесі міжнародної співпраці між Україною та ЄС значно збільшиться й попит на послуги перекладачів, які повинні мати високий рівень правової культури, зокрема у сфері охорони авторських прав та права інтелектуальної власності. Розширення міжнародних зв'язків України потребує розробки лінгвістичних підстав ефективною міжмовною комунікації. Активний розвиток ділового та торговельно-економічного співробітництва призводить до зростання чисельності транскордонних угод, учасники яких належать до різних юрисдикцій. Здійснюється безліч міжнародних проектів, окремі складові яких можуть регулюватися правом різних країн. Все це призводить до того, що юридичний переклад набуває все більшої актуальності.

Оскільки право є предметною галуззю, що пов'язана із соціально-політичними та культурними особливостями країни, юридичний переклад правової документації являє собою непросте завдання, вважається одним з найскладніших перекладів, так як для адекватної передачі юридичної інформації мова юридичного перекладу повинна бути особливо точною, ясною і достовірною. Невірно перекладений юридичний документ може призвести до непорозумінь, розриву договорів, судових спорів. Переклад юридичних текстів належить до актуальних проблем теорії та практики перекладу, що зумовлено не тільки вимогою досконало-

го володіння термінологією, а й необхідністю розуміння носіїв мови.

Перед перекладачем постає проблема адекватної передачі змісту правових документів при перекладі з однієї мови на іншу. Як наслідок цього, виникає необхідність в перекладацьких трансформаціях, зокрема, лексичних, оскільки мова права володіє особливою лексикою та має певне термінологічне наповнення.

Актуальність обраної теми цього дослідження обумовлена тим, що в науковій літературі недостатньо розкрито проблему перекладу специфічної термінології, зокрема правової, не розроблено систему правил, які могли б допомогти при її перекладі. Зокрема, йдеться про переклад з однієї мови на іншу термінології судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в контексті її стандартизації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Юридичний переклад почав виокремлюватися наприкінці 80-х – початку 90-х років ХХ ст, як окремий вид фахового перекладознавства. Питання складності перекладу юридичних термінів стали предметом дослідження низки вітчизняних та закордонних науковців. Аспект перекладу та тлумачення юридичних документів на сьогодні досліджений такими вченими, як: Н. Антонюк, Н. Артикуца, В. Виноградов, С. Головатий, С. Гринєв-Гриневиц, Ю. Зайцев, Р. Зорівчак, В. Згурська, В. Карбан, Т. Кияк, В. Комісаров, М. Коржанський, С. Кравченко, В. Лейчик, Г. Онуфрієнко, Л. Полубиченко, Л. Полюжин, Ю. Прадід, П. Рибін, В. Сле-

пович, І. Усенко, А. Федоров, Ф. Циткіна, Л. Черноватий, Е. Щепотіна та ін. [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

Проте, питання адекватності та валідності результатів перекладу юридичних термінів, зокрема тих, які містяться в міжнародних угодах і документах, з англійської мови на українську потребує свого подальшого наукового дослідження. Зокрема, це питання зберігає нині свою актуальність в Україні при формуванні єдиного національного стандарту термінології в сфері судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в контексті удосконалення чинного галузевого законодавства та розробки Технічним комітетом 192 «Судова експертиза» проекту національного документу (НД) ДСТУ. Відповідні дослідження цієї проблематики на сьогодні проводяться ученими науково-дослідних установ судової експертизи (НДУСЕ) Мін'юсту (О. Адлер, О. Зубач, О. Рувін, А. Полтавський і ін.) [9; 10].

Загальна мета цього дослідження полягає в визначенні особливостей перекладу юридичної термінології англійської мови у сфері інтелектуальної власності, закріпленої насамперед у міжнародних угодах і документах, на українську мову, з урахуванням структурних та семантичних особливостей відповідних термінів, а також в обґрунтуванні рекомендацій щодо врахування відповідних особливостей перекладу при утвердженні національного стандарту термінології судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в процесі модернізації чинного галузевого законодавства та при розробці Підко-

мітетом № 5 «Експертиза об'єктів права інтелектуальної власності» Технічного комітету 192 «Судова експертиза» проекту національного документу (НД) ДСТУ 0000:20XX «Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності. Терміни та визначення» з його подальшим унормування в 2020 році.

Викладення основного матеріалу. Впродовж тривалого часу переклад текстів з однієї мови на іншу залишався одним з найважливіших питань прикладної філології. Розвиток науки і техніки, а також фахова диференціація й спеціалізація на ринку праці, з одночасним поширенням глобалізації в ХХІ ст., сприяли появі галузевих термінологій, що в свою чергу, зумовило появу нових напрямків перекладу, що мали свою специфіку, особливості. Останні були безпосередньо пов'язані з пошуком еквівалентів не просто слів т.з. «спільної мови», а особливих мовних одиниць – термінів.

Можемо погодитись із О. Анісімовою, яка вказує на те, що «... розмежування між науковим і побутовим тлумаченням поняття і слова принципово важливо у вивченні термінології – особливо термінології гуманітарних наук. У деяких термінах гуманітарних наук термінологічні властивості недостатньо повно виражені, а в ряді випадків можуть не спостерігатися». [11, с. 140].

Таким чином, О. Анісімова відмічає, що головною відмінністю термінів точних і гуманітарних наук є більш специфічна природа перших і, отже, менша відмінність між поглядами різних вчених. Таким чином, терміни гуманітарних наук часто характеризуються не-

стійкістю через конфронтацію поглядів на позначенні ними поняття.

Інший науковець С. Гриньов-Гриневиц звертає увагу на те, що «... боротьба між ідеологіями, а також суб'єктивне тлумачення понять призводить до появи у термінів емоційного забарвлення». Науковець також наголошує, що найбільш стійкі конотації можуть зберігатися, тобто термін стає незалежним від контексту [3, с. 54-55]. Ця ж тенденція, на наш погляд, властива й правничій науці, а також правотворчій і правозастосовній практиці.

У свою чергу, В. Лейчик розмежовує два важливих терміни та зазначає, що «... стихійно складену сукупність термінів <...> можна назвати термінологією, свідомо сформульована сукупність термінів – терміносистема» [6, с. 105]. Очевидно що цілеспрямоване формування системи термінів (визначень) судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності є, відповідно до концепту В. Лейчика, рельєфним прикладом формування «терміносистеми».

Будь-яка науково обґрунтована терміносистема є, на наш погляд, важливою «шкалою координат» для галузевої науки і практики, включаючи і юридичну. При цьому, важливим чинником дієвості терміносистеми або ж системи термінології є її формальне закріплення в положеннях чинного законодавства та/або в стандартах.

Утвердження стандарту (стандартів) є завершальним результатом стандартизації – утвердження стандарту (*standard*), що являє собою «... документ оснований на

консенсусі, прийнятій визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності або її результатів, і спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері» [12]. Тобто, стандарт, за своїм визначенням подібний до норми права, але відрізняється від неї суб'єктом та способом прийняття (узгодження), і не стає обов'язковим до виконання через механізми державного примусу.

Прийняття та реалізація стандарту є добровільним та консенсуальним позитивним зобов'язанням щодо максимального упорядкування відповідним суб'єктом чи суб'єктами своєї діяльності чи її результатів. При цьому, консенсус (*consensus*), як визначено в п. 1.7 Національного стандарту «Національна стандартизація та суміжні види діяльності ДСТУ 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD). Словник термінів» передбачає відсутність суттєвих заперечень у більшості зацікавлених сторін щодо конкретного стандарту та дотримання процедури його узгодження, хоча й «... не обов'язково є однотайним» [13].

Відповідно до п. 3.2.1 Національного стандарту «Національна стандартизація та суміжні види діяльності ДСТУ 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD). Словник термінів», з огляду на територію визнання та застосування, розрізняють такі чотири основних види стандартів і їх систем:

1) міжнародний стандарт (*international standard*), участь

у якому відкрита для відповідних органів усіх держав (стандарт *ISO, IEC, ITU* та ін.);

2) регіональний стандарт (*regional standard*), участь у якому відкрита для відповідних органів держав тільки одного географічного чи економічного регіону (*ГОСТ і ін.*);

3) національний стандарт (*national standard*), який реалізується на рівні однієї конкретної держави (*ДСТУ*);

4) інший стандарт (*other standard*), який втілюється в галузевих стандартах і стандартах підприємств. Дія цього виду стандартів може поширюватися й на декілька держав [13].

З метою уникнення різнотлумачень і конфлікту термінології при її перекладі, в вище цитованому джерелі – «Національна стандартизація та суміжні види діяльності ДСТУ 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD). Словник термінів», – всі терміни (визначення) містять переклад на англійську, французьку та російську мови, а також, додатково, на німецьку, іспанську, італійську, голландську та шведську мови. При цьому першою мовою визнається англійська мова (хоча для інших міжнародно-правових документів, насамперед юридичних, до прикладу в системі ПАРЕ, першою мовою виступає французька).

Такий методологічний підхід в стандартизації є логічним і цілком виправданим, з огляду на те, що міжнародний і регіональний стандарти поширюються на дві й більше держав і вимагають єдності в тлумаченні та застосуванні

відповідних термінів (понять), а національний і інші стандарти гармонізуються з першими двома стандартами, й також потребують єдності термінології при її перекладі з англійської мови на українську.

У сфері судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності також можна виділити відповідні стандарти, унормовані міжнародними і регіональними угодами, іншими документами, а також національним законодавством, національними і галузевими стандартами. Відповідний процес формування системи термінології є похідним від генезису термінології права на об'єкти інтелектуальної власності в цілому, який охоплює, на наш погляд, XIX – поч. XXI ст., до сьогодні.

Зокрема, в період унормування права на об'єкти інтелектуальної власності на міжнародному рівні в XIX ст. відповідні певні кроки до визначення єдиних підходів до термінів (визначень) були закріплені в Паризькій конвенції з охорони промислової власності (1883 р.) і в Бернській конвенції про охорону літературних та художніх творів (1886 р.), які діють, в модернізованому стані, донині. Хоча, відповідна термінологія стосувалась переважно утвердження та захисту права на відповідні об'єкти інтелектуальної власності [14, с. 40].

Після Другої світової війни відбувся загальновідомий ренесанс правозахисної діяльності [15, с. 15-20; 16, с. 74-75]. Зокрема, через майже два десятиліття після прийняття Загальної декларації прав людини, ООН прийняла Міжнародний пакт про економічні, соці-

альні і культурні права (1966 р.), в ст. 15 якого було закріплене право людини користуватися результатами наукового прогресу та застосувати ці результати на практиці, а також користуватися захистом моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з будь-якими науковими, літературними чи художніми працями, авторам яких вона є (ст. 15 Пакту) [17].

Пізніше, в 1967 р. було прийнято Конвенцію ООН про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (*WIPO*). Метою діяльності цього спеціалізованого агентства ООН Конвенція проголосила «... *сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва держав у взаємодії з будь-якою іншою міжнародною організацією*» [18]. На сьогодні *WIPO* об'єднує 188 держав-членів і адмініструє 26 міжнародних угод.

Діяльність World Intellectual Property Organization (*WIPO*) і окремих держав світу (Велика Британія, США, Франція, Швейцарія і ін.) сприяла запровадженню міжнародних нормативно-правових (конвенційних) механізмів захисту права на об'єкти інтелектуальної власності. У першу чергу, авторського права. Так, у 1971 і 1979 роках договірними сторонами, які були «... *натхненні однаковим бажанням охороняти настільки ефективно й однаково, наскільки це можливо, права авторів, їх літературні і художні твори*» [19], було оновлено Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів. У 1996 році було прийнято Договір Всесвітньої ор-

ганізації інтелектуальної власності (WIPO) про авторське право, який, з поміж іншого, визначив і витлумачив низку термінів у сфері авторського права.

Результати діяльності WIPO, на наш погляд, суттєво посприяла утвердженню системи міжнародних стандартів у сфері права на об'єкти інтелектуальної власності. Так, до прикладу, ст. 2 Бернській конвенції про охорону літературних та художніх творів унормовує термін «літературні і художні твори» [19], який став визначальним для відповідних регіональних, національних і інших стандартів.

Зокрема, під вплив міжнародних стандартів сформувалися регіональні та національні стандарти права на об'єкти інтелектуальної власності. До перших, регіональних, можна віднести і уже згадувану попередньо Угоду про асоціацію України і ЄС. Що ж до національного стандарту, то відповідні терміни (визначення) були привнесені з міжнародного в національне законодавство іще на поч. 90-х років минулого століття. В законах України «Про авторське право і суміжні права» [20], «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [21], «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [22], «Про охорону прав на промислові зразки» [23], інших актах чинного законодавства містяться чіткі визначення основних понять (визначень) щодо об'єктів інтелектуальної власності, які вбачаються релевантними, щодо такої ж англійської термінології, унормованої в вище згаданих і інших міжнародних угодах і документах.

Розвиток такого інструментарію захисту права на об'єкти інтелектуальної власності, як спеціальний вид судової експертизи з питань інтелектуальної власності в Україні в 2002-2019 роках [24, с. 17-20], сприяв постановці проблематики щодо напрацювання та закріплення єдиних підходів до термінології цієї експертизи. Адже, окрім термінів (визначень) щодо об'єктів інтелектуальної власності, які містяться в Цивільному кодексі України і попередньо згаданих законах України, при проведенні судових експертиз і експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності є низка виключно важливих, але не унормованих в чинному законодавстві термінів. До прикладу, за судово-експертною спеціальністю 13.1.1 – це такі терміни, як «оригінальність твору», «запозичення», «літературний твір наукового характеру» тощо.

З метою конструктивного розв'язання проблеми стандартизації судової експертизи в цілому та стандартизації термінології судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності зокрема, на базі Технічного комітету (ТК) 192 «Судова експертиза», очолюваного директором КНДІСЕ О.Г. Рувіним, в 2018 році було створено Робочу групу № 2 «**Експертиза об'єктів інтелектуальної власності**», яка в 2019 році трансформувалася в однойменний Підкомітет № 5 (керівник – директор НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності В. Федоренко), в складі якого працюють провідні судові експерти НДУСЕ та науковці з питань інтелектуальної власності.

Основні завдання та діяльність Підкомітету № 5 ТК 192 щодо розроблення проекту національного документу (НД) ДСТУ 0000:20XX «Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності. Терміни та визначення» уже висвітлювалися в вітчизняних наукових публікаціях [9]. Нині підготовка цього національного документу знаходиться на завершальній стадії, а терміни (визначення), після узгодження, готуються в другій редакції. Водночас, на стадії остаточного консенсуального узгодження цієї системи термінів необхідно звернути увагу на їх взаємозв'язок з аналогічною термінологією в англійській мові. Тобто, досконалість відповідних терміносистем у юридичній науці та практиці, до яких в цілому відносять і судову експертизу, залежить від досконалості самих термінів (понять), як первинних елементів цієї системи.

Сучасна юриспруденція, як наука, так і практика, оперує складними, багатосторонніми та специфічними поняттями і категоріями, які виражаються відповідною спеціальною термінологією, відрізняються смисловою однозначністю, функціональною стійкістю і поділяються на галузеві, міжгалузеві та загальноправові юридичні терміни. Водночас, цій термінології властиві й такі загальні ознаки термінології загалом, як мовна правильність (дотримання встановлених норм правопису), релевантність, лаконічність, дискретність, функціональність і ін.

Специфіка юридичної термінології полягає в тому, що вона формується, функціонує і розвивається

в іншій системі значущостей, опанування якої передбачає не просто розширений або поглиблений понятійно-термінологічний апарат, а по суті, інші комунікативні презумпції та інший тип комунікативної (мовної) свідомості [25, с. 19]. Хоча, безперечно, деяка частка термінів в правових (юридичних) текстах відома не тільки фахівцям-юристам, а й кожному носію мови, оскільки галузь їх застосування виходить за межі юридичного тексту [26, с. 217].

З теоретичної точки зору, можливість перекладу терміну з однієї мови на іншу означає, що у терміна в мові-джерелі (*source language*) визначено чіткий еквівалент, тобто інваріант в іншій мові (*target language*). При цьому, в ідеалі, ані значення, ані переклад терміну не повинні залежати від контексту. Проте, на практиці ситуація часто зовсім інша: словники дають численні варіанти перекладу того чи іншого терміну, що, звичайно, суперечить вимозі однозначності, проте пояснюється в першу чергу тим, що термінам гуманітарних наук часто притаманне їх авторське, індивідуальне розуміння. Тобто, йдеться про певний суб'єктивізм сприйняття й тлумачення відповідної термінології. При цьому вибір еквівалента конкретного терміну може бути контекстуально зумовлений.

Ще більш складною є практична ситуація щодо перекладу юридичної термінології, оскільки не у всіх випадках застосування методу ідентичного перекладу, без врахування вимог і положень національного законодавства, матиме

очікуваний результат. Тому, при перекладі цієї термінології можуть застосовуватися й методи адаптаційного перекладу.

В «Юридичному словнику-довіднику», юридичні терміни поділяються на три різновиди за ознакою «зрозумілості» тій чи іншій частині населення. Це: 1) загальнозначущі терміни характеризуються тим, що вони вживаються в повсякденному житті і зрозумілі всім, до цієї групи термінів відносяться, наприклад: біженець, свідок, працівник; *accomplice, accreditation*; 2) спеціальні юридичні терміни мають особливий правовий зміст (і, мабуть, зрозумілі далеко не всім, а лише фахівцям у галузі права), наприклад: необхідна оборона, задоволення позову; *coerced acquiescence, to retaliate accusation*; 3) спеціально-технічні терміни відображають галузь спеціальних знань – техніки, економіки, медицини і т. ін. (мабуть, ці терміни повинні бути зрозумілі юристові, що є ще і фахівцем в іншій області), наприклад: недоброякісна продукція, правила техніки безпеки, *non-patentable, nuclear-free* [27]. Очевидно, що основні труднощі в перекладі складають терміни другої та третьої гру, так як для їх адекватної передачі на іншу мову потрібна наявність спеціальних знань в юридичній сфері, а також в інших сферах знань, у тому числі – неспоріднених. До третьої групи, на наш погляд, належать і терміни (визначення) судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності.

Відповідно, переклад юридичного тексту є практичною діяльністю, тому важливо, щоб перекладач

мав основні знання з права та юридичної мови, а також розумів, який вплив це може мати на майбутній переклад [5, с. 15]. Щодо особливостей перекладу термінів і визначень судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності, то перекладач, на наш погляд, повинен мати необхідний рівень знань і в сфері економіки, техніки, програмування, філології тощо.

В інтерпретації та перекладі юридичних текстів часто має місце змішання звичайних понять з юридичними. Відсутність в правових текстах чіткої співвіднесеності терміну зі специфічним денотатом примушує рядового носія мови інтерпретувати багато юридичних термінів, керуючись своїм мовним досвідом, змістом того концепту, який склався в існуючій повсякденній мовній свідомості. Тлумачні словники, до яких часто звертається перекладач, дозволяють впізнати предмет і функціонально націлені на кодифікацію мови у повсякденній сфері, не мають можливості і не покликані інтерпретувати правові терміни.

Фахівці перекладацької майстерності (В. Карабан, І. Корунець, В. Коптілов, Г. Міраль, В. Рецкер і ін.) відносять переклад текстів з правничою термінологією до перекладу офіційно-ділової лексики. При визначенні поняття «термін» лінгвісти наголошують на структурних та морфологічних характеристиках лексичної одиниці терміносистеми, зауважуючи, що це може бути як моно-, так і полілексемні одиниці номінативної та вербальної природи [28, с. 15], її високій інформативності, компак-

тності та однозначності, наголошуючи на її особливості бути стислою заміною відповідного розгорнутого опису чи визначення поняття [7, с. 121], «територіальній» обмеженості, при цьому ототожнюючи її із професійною лексикою [8, с. 27].

Саме ж слово «термін», за свідченням відомого етимолога-славіста М. Фасмера, була привнесена в російську мову через польське слово *termin*, яке було запозичене з латин. *terminus* – «прикордонний знак» [29, с. 48]. Можемо передбачити, що в українській мові це слово отримало поширення безпосередньо з польської мови, під впливом католицької церкви. Уже в ХІХ ст. слово «термін» стає важливою категорією не лише у мовознавстві, а й у філософії, логіці, праві, інших науках. Про це свідчать і глибокі та точні судження тогочасних мислителів про терміни і мету термінології.

До прикладу, ректор С-Петербурзького університету М. Владеславлев у своєму підручнику «Логіка» свого часу (1872 р.) писав:

«... найважливіше правило наукової термінології полягає в наступному: кожне ім'я повинне мати точно визначене значення. Це правило вимагається самою метою термінології. Якщо в повсякденній мові багатозначність слів ускладнює її розуміння, то в науці вона робить рішуче неможливим засвоєння понять» [30, с. 104].

Свідомо уникаючи розвитку дискурсу про сутність і зміст термінів і термінології в цілому, а також про їх співвідношення з поняттями і категоріями, відзначимо, що нині їх розуміння є достатньо усталени-

ми в наукознавстві й використовуються як в юридичних науках, так і в філології.

Водночас, треба зазначити, що у кожному визначенні терміну поділяється точка зору, що термін містить в собі таку властивість, як співвіднесеність з поняттям, релативією, предметом, явищем певної сфери, які він означає. Розгорнуте тлумачення «терміну» подає Ф. Циткіна:

«Термін – це спеціальне слово або словосполучення, яке вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва, юриспруденції тощо» [8, с. 25].

У свою чергу, за своєю структурною характеристикою, переважна більшість юридичних термінів (97%) є похідними. Із них близько 80% – терміни-словосполучення, 20% створено за допомогою різних способів словотворення (суфіксація, префіксація, словоскладання) [31, с. 68].

У свою чергу, усі правові (юридичні) терміни за своєю будовою поділяються на: 1) прості (складаються з одного слова): *legislation* – законодавство; 2) складні (складаються з двох слів): *Supreme Court* – Верховний суд; 3) терміни-словосполучення (складаються із декількох компонентів): *specific performance* – реальне виконання. При цьому прості терміни однорідні за кількістю словоутворюючих компонентів. На цій підставі однокомпонентні терміни поділяються на наступні групи: а) до структури терміну входить лише одна основа (*claim, force*);

б) структуру терміну складає основа та один чи більше афіксів (*protection, deprivation*); в) термін утворюється шляхом складання основ (*safeguard, blackmail*); 4) утворення терміну відбувається за допомогою складання основ та афіксації (*blackmailing*) [4, с. 522-542].

Що ж до термінології судової експертизи з питань інтелектуальної власності, то їй властива ще більша складність, ніж суто юридичній термінології. Адже в ній юридичні терміни переплітаються з лінгвістичними (спец. 13.1.1 і 13.6); інженерно-комп'ютерними (спец. 13.1.2, 13.8), технічними (спец. 13.3, 13.4 і 13.8), сільськогосподарськими (спец. 13.5.1) і економічними (спец. 13.9). Тобто, не є виключно правничими (юридичними), а межують з іншими, неспорідненими (не соціогуманітарними) сферами знань. Таким чином, переклад з англійської мови на українську термінів і визначень судової експертизи з питань інтелектуальної власності має свої особливості. Це ж можна сказати і про переклад останніх з української мови на англійську.

При перекладі юридичних термінів щодо судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності з англійської мови на українську має бути досягнутий ефект їх формальної, змістовної та контекстуальної ідентичності. При цьому, можна погодитись із думкою Н. Антоюка та О. Дробаха про важливість вимоги щодо того, щоб текст англійською мовою та перекладений текст українською були рівноцінними за здатністю викликати ана-

логічні реакції у своїх адресатів, таким чином здійснюючи регулятивний вплив, тобто певним чином змінюючи їх мислення, емоції, поведінку. [32, с. 125].

Для вирішення цього питання необхідно здійснювати перекладацький аналіз застосовуваних термінів у сфері інтелектуальної власності, зокрема, з метою усунення буквалізмів. Так послівний переклад (*Word by word translation*) не завжди передає зміст перекладеного терміну. Використання буквалізмів при перекладі термінів і визначень у сфері судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності також є невиправданим, оскільки вони можуть мати різне правове значення. Також при перекладі рекомендується не робити вільної інтерпретації термінів і визначень, а доцільним є застосування перекладацьких трансформацій [32, с. 153].

При перекладі треба обов'язково звертати увагу на семантику слова та вибирати необхідний контекстуальний відповідник, за допомогою якого можна визначити значення терміну. Наприклад, аналізуючи семантичну структуру іменника *sentence* бачимо, що він багатозначний і встановлює велике коло предметів та понять, залежно від сфери вживання. Але кожному значенню, в свою чергу, відповідає декілька українських слів. Так, перше значення – вирок, рішення (судове); друге – речення, фраза (грам.); третє значення – сентенція, вислів.

Розглянемо існуючі способи перекладу юридичної термінології, які можуть бути частково засто-

совані й до термінів (визначень) об'єктів права інтелектуальної власності:

1) вибір словникового відповідника є найбільш розповсюдженим способом перекладу даних лексичних одиниць. Вибір контекстуального відповідника використовується зокрема при перекладі поліеквівалентних термінів: *law* – закон, право, професія юриста, суд, правило, фора; *justice* – справедливість, коректність, юстиція, суддя, і, як результат, у порівнянні з перекладом інтернаціональних та високочастотних слів переклад лексичних одиниць, обмежених офіційним стилем, – у даному випадку юридичних термінів – становить серйозну проблему при перекладі;

2) калькування – прийом перекладу термінів, коли відповідником простого чи (частіше) складного терміну мови оригіналу в мові перекладу вибирається, як правило, перший за порядком відповідника у словнику [33, с. 25]. Наприклад: *deprivation of life* – позбавлення життя, *legal status* – правовий статус, *execution of judgment* – виконання вироку, *competent court* – компетентний суд, *legal expertise* – правова експертиза, *propaganda for war* – пропаганда війни. У цих прикладах українські відповідники англійських юридичних термінів утворені за допомогою вибору першого словникового відповідника кожного з компонентів.

Перевагою прийому калькування при здійсненні перекладу є стислість та простота отриманого за допомогою еквівалента та його однозначна співвіднесеність з вихідним словом, яка доходить до

повної оборотності відповідності. Необхідно зауважити, що калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові.

3) транскодування – спосіб перекладу, коли звукова або графічна форма слова передається засобом алфавіту. Власне транскодування поєднує в собі:

– транскрибування (передача звукової форми слова мови оригіналу): *hooligan* – хуліган, *memorandum* – меморандум;

– транслітерацію (передача слова мови оригіналу по літерах): *status* – статус, *conflict* – конфлікт;

– змішане транскодування (використання транскрибування з елементами транслітерації і навпаки): *codex* – кодекс;

– адаптивне / практичне транскодування (слово мови оригіналу адаптується до структурних особливостей мови перекладу): *resolution* – резолюція, *expertise* – експертиза, *criminal* – кримінальний, *confiscation* – конфіскація, *implementation* – імплементація, *discrimination* – дискримінація.

Ці способи перекладу застосовуються при перекладі юридичних термінів, коли у мові перекладу відсутнє відповідне поняття і відповідний перекладний еквівалент. У такому випадку складно підібрати такий переклад, який би адекватно передав зміст терміну. Оскільки при транскодуванні транскодоване слово має одне значення, то такий спосіб перекладу застосовується у випадках, коли в мові перекладу

необхідно створити чітко однозначний термін.

4) описовий переклад – прийом перекладу лексичних одиниць мови оригіналу, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміну), наприклад: *metropolitan territory* – територія країни, що має колонії; *alleged offender* – особа, яка підозрюється у вчиненні злочину; *public social welfare institutions* – державні установи, що займаються питаннями соціального забезпечення [33, с. 36].

Очевидно, що більшість з наведених вище методів, форм і способів перекладу юридичної термінології можуть бути застосовані до перекладу термінів судової експертизи термінів (визначень) об'єктів права інтелектуальної власності, що використані в Цивільному кодексі України [34] і законах України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки» і ін.

Висновки та перспективи подальших розробок. Узагальнюючи, відзначимо, що, проаналізовані нами у статті методи і форми перекладу вимагають свого уточнення, коли йдеться, про національний стандарт термінології судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності. У додатку до Протоколу №3 засідання Підкомітету № 5 «Експертиза об'єктів пра-

ва інтелектуальної власності» ТК 192 від 17.05.2019 р. було, по суті, визначено терміносистему судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності [9, с. 78-79].

Переклад складників-термінів цієї терміносистеми, на нашу думку, може бути здійснений із використанням трьох із наведених попередньо чотирьох основних методів і форм перекладу, обґрунтованих В. Карабаном. Це дозволяє перекласти терміни судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності, за відповідними судово-експертними спеціальностями, наступним чином:

за спеціальністю 13.1.1 – «запозичення» – «*borrowing*», «літературний твір наукового характеру» – «*literary work of scientific character*», «оригінальність твору» – «*authenticity of the text*», «похідний твір» – «*derivative work*», «службовий твір» – «*official text*», «творчий характер» – «*creative character*», «твір» – «*composition*»;

за спеціальністю 13.1.2 – «вихідний код (вихідний текст)» – «*source code (source text)*», «модернізація програмного забезпечення» – «*software upgrade*», «модуль програмного забезпечення» – «*software module*», «об'єктний код» – «*object code*», «програмний комплекс» – «*software complex*», «програмно-апаратний комплекс (ПАК)» – «*software and hardware complex*»;

за спеціальністю 13.2 – «фонограма» – «*phonogram*»;

за спеціальністю 13.3 – «альтернативна ознака винаходу та корисної моделі» – «*alternative*

feature of the invention and utility model», «еквівалентна ознака винаходу та корисної моделі» – «*equivalent feature of the invention and utility model*», «несуттєва ознака винаходу та корисної моделі» – «*insignificant feature of the invention and utility model*», «технічний результат» – «*technical result*»;

за спеціальністю 13.4 – «виріб/об'єкт господарської діяльності» – «*product / object of economic activity*», «вимога єдності» – «*requirement of unity*», «загальнодоступні відомості щодо промислового зразка» – «*publicly available information about the industrial model*», «несуттєва ознака промислового зразка» – «*insignificant feature of the industrial model*», «новизна промислового зразка» – «*novelty of the industrial model*», «функціональні ознаки промислового зразка» – «*functional features of the industrial model*»;

за спеціальністю 13.5.1 – «автор сорту» – «*variety inventor*», «відмінність сорту» – «*divergence of the variety*», «назва сорту рослини» – «*name of the plant variety*», «новизна сорту» – «*novelty of the variety*», «однорідність сорту» – «*homogeneity of the variety*», «стабільність сорту» – «*stability of the variety*»;

за спеціальністю 13.6 – «графічні ознаки» – «*graphic features*», «домінуючі елементи у складі знаку» – «*dominant elements in the structure of a trademark*», «елемент знаку» – «*element of a trademark*», «знак (торговельна марка, знак для товарів та послуг)» – «*mark (trade mark, mark for goods and*

services)», «знаки, що можуть ввести в оману щодо товару, послуги або особи, яка виробляє товари або надає послуги» – «*marks which may mislead a product, service or person producing goods or providing services*», «оманливий знак» – «*misleading mark*», «позначення, що відтворюють промислові зразки» – «*marks that reproduce industrial models*», «позначення, що є загальноновживаними як позначення товарів і послуг певного виду» – «*marks that are commonly used as marks for goods and services of a certain kind*», «позначення, що є загальноновживаними символами і термінами» – «*marks that are common symbols and terms*», «семантичні ознаки» – «*semantic features*», «споріднені товари» – «*related products*», «ступінь змішування» – «*degree of mixing*», «фонетичні ознаки» – «*phonetic features*»;

за спеціальністю 13.8 – «реінжиніринг» – «*reengineering*»;

за спеціальністю 13.9 – «дохід правовласника» – «*owner's income*», «збитки внаслідок неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності» – «*losses as a result of the unauthorized use of intellectual property rights*», «упущена вигода внаслідок неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності» – «*lost benefit as a result of the unauthorized use of intellectual property rights*».

За результатами розробки Підкомітетом № 5 «Експертиза об'єктів права інтелектуальної власності» ТК 192 «Судова експертиза» першої редакції національного документу

(НД) ДСТУ 0000:20XX «Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності. Терміни та визначення» (Етап 50.99. Досягнення консенсусу) кількість наведених термінів (визначень) суттєво зменшилась. До прикладу, за спеціальністю 13.5.1. Основною причиною цього стало їх дискретне унормування в чинних законах України. Разом із тим, адекватний переклад цих термінів з української мови на англійську та навпаки, з огляду на реформування державної політики у сфері інтелектуальної власності та поглиблення євроінтеграційних процесів у цій сфері, зберігає свою актуальність і важливість, а також потребує наступних наукових розвідок.

Що ж до особливостей перекладу термінів судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в контексті їх стандартизації, то серед них можна виокремити наступні: 1) необхідність врахування вимог до стандартизації при перекладі термінів з однієї мови на іншу (ідентичний, модифікований і ін. допустимі методи перекладу); 2) врахування доктринальних, предметних, функціональних і інших зв'язків національного стандарту термінології термінів судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності з міжнародним і регіональним стандартами.; 3) наявність у перекладача термінів судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності спеціальних знань не лише з правознавства, а й з лінгвістичних, інженерно-комп'ютерних, інженерно-технічних, хімічних, фармакологічних, сільськогосподарських,

біологічних, економічних і інших сфер знань *etc.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами членами, з іншої сторони від 16 вересня 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75 / Т. 1/. – Ст. 2125.

2. Антонюк Н.М. Правнича термінологія у змісті викладання іноземних мов / Н.М. Антонюк [та ін.]. Вісник Академії адвокатури. 2005. № 4. С. 150-155.

3. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение / С. В. Гринев-Гриневиц. – Москва : Академия, 2008. – 304 с.;

4. Згурська В.Г. Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови у рамках україномовного перекладу. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2010. Випуск XXIII. Частина 2. С. 535-542.;

5. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В.І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.;

6. Лейчик В. М. Терминоведение : предмет, методы, структура / В. М. Лейчик. – Москва : Либроком, 2006. – 256 с.;

7. Полубиченко Л. В. Язык юридической документации как объекта учебного перевода в функционально-стилистическом аспекте / Л. В. Полубиченко // Вестник Московского государственного университета : лингвистика и межкультурная коммуникация. – Москва : Изд-во МГУ, 1999. – Сер. 19. – № 3. – С. 116–129.;

8. Циткіна Ф. О. Термінологія й переклад / Ф. О. Циткіна. – Львів : ВЛІ, 1988. – 35 с.
9. Адлер О.Г., Зубач О.І. Особливості стандартизації термінології (визначень) судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2019. № 2 (4). – С. 73-82.
10. Рувін О.Г., Полтавський А.О. Становлення стандартизації судово-експертного забезпечення правосуддя в Україні: перспективи розвитку. Стандартизація, сертифікація, якість. 2018. №3(110). С. 41-47.
11. Анисимова А. Г. К вопросу о переводе терминов гуманитарных наук / А. Г. Анисимова // Язык. Сознание. Коммуникация : сб. статей / отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. Москва : МАКС Пресс, 2002. Вып. 21. С. 139-143.
12. Про стандартизацію: Закон України від 5 червня 2014 р. № 1315-VII // Відомості Верховної Ради України – 2014 – № 31 – Ст.1058.
13. Національна стандартизація та суміжні види діяльності ДСТУ 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD). Словник термінів. Національний стандарт України. Видання офіційне. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2015. URL: http://quality.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/dstu_1_1_2015.pdf
14. Федоренко В.Л., Тимошик Л.П., Собин А.К. Судебная экспертиза объектов права интеллектуальной собственности в Украине: понятие, виды и система / В.Л. Федоренко, Л.П. Тимошик, А.К. Собин // Армянский журнал судебной экспертизы и криминалистики. – 2019. – № 1. – С. 39-52.
15. Федоренко В.Л. Вплив Нюрнберзького процесу на формування та утвердження міжнародних стандартів у сфері прав людини / В.Л. Федоренко // Розбудова демократичного суспільства після Нюрнберзького трибуналу: Зб. статей учасників між нар. конф. (м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 р.) – Одеса: Фенікс, 2010. – С. 15-20.
16. Fedorenko W. Problem ochrony praw człowieka w warunkach rewolucji oraz konfliktów wojennych / W. Fedorenko // Ochrona praw człowieka w wymiarze uniwersalnym. Akcjologia –instytucje – nowe wyzwania – praktyka. Red. naukowa J. Jaskiernia, K. Sprzyszak. – Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2017. – S. 74-75.
17. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року : ратифікований Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19 грудня 1973 року № 2148-VIII // Международные акты о правах человека. Сборник документов. – М. : НОРМА-ИНФРА-М, 1998. – С. 44-52.
18. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_169
19. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів : Конвенція, Міжнародний документ від 24 липня 1971 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2006. – № 5 / Книга 2 /. – Ст. 1247.
20. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
21. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
22. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : від 15 грудня

1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.

23. Про охорону прав на промислові зразки від 15 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.

24. Федоренко В.Л., Тимошик Л.П. Судова експертиза з питань інтелектуальної власності: генезис, поняття, класифікація та система / В.Л. Федоренко, Л.П. Тимошик // Експерт: парадигми юридичних наук та державного управління. – 2019. – № 1(3). – С. 17-20.

25. Голев Н.Д. Правовая коммуникация в зеркале естественного языка // Юрислингвистика-7: Язык как феномен правовой коммуникации: межвуз. сб. науч. ст. Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2006. С. 6-37.

26. Алексеева И. С. Профессиональное обучение переводчика: Учебное пособие по устному и письменному переводу для переводчиков и преподавателей. – СПб.: Издательство «Союз», 2001. – 288 с.

27. Юридичний словник-довідник [Текст] / НАН України, Ін-т держави і права; ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Femina, 1996. – 696 с.

28. Комарова З. И. Ненормативная терминологическая лексика в отраслевой терминосистеме и терминологическом словаре // 4-е Житниковские чтения: актуальные проблемы лексикографирования научных исследований: материалы межвузовской научной конференции / З. И. Комарова. – Челябинск, 2000. – Ч. 1. – С. 15–24.

29. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4 т. Т. 4 (Т-Ящур). Пер. с нем. и доп. О.Н. Трубачева. 3-е изд., стер. Санкт-Петербург: Терра-Азбука, 1996. 864 с.

30. Владиславлев М. Логика. Обзорение индуктивных и дедуктивных приемов мышления и исторические очерки: логика Аристотеля, схоластической диалектики, логики

формальной и индуктивной. С-Петербург: Типограф. В. Демакова, 1872. – 364 с. (257 с. – приложение).

31. Хижняк С. П. Правовая терминология и проблемы ее упорядочения / С. П. Хижняк // Правоведение. – 1990. – № 6. – С. 67–71.

32. Антонюк Н.М., Дробаха О.В. Переклад юридичних термінів у сфері інтелектуальної власності з англійської українською мовою. Вісник Академії адвокатури України. Число 2(27) 2013. С. 124-128.

33. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури: лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі / В. І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2001. – Ч. 2. – 304 с.

34. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

REFERENCES:

---

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy chlenamy, z inshoi storony: vid 16 veresnia 2014 r. [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part, of 16 September 2014]. (2014). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy – Official Journal of Ukraine*, 75(1). Art. 2125 [in Ukrainian].

2. Antoniuk, N. M., et. al. (2005). *Pravnycha terminolohiia u zmisty vykladannia inozemnykh mov* [Legal terminology in the content of foreign language teaching]. *Visnyk Akademii advokatury – Bulletin of the Academy of Advocacy*, 4, 150-155 [in Ukrainian].

3. Hrynev-Hrynevych, S. V. (2008). *Terminovedenie [Terminology Science]*. Moscow: Akademyia [in Russian].
4. Zghurska, V. H. (2010). Strukturno-semantychni kharakterystyky yurydychnoi terminolohii anhliiskoi movy u ramkakh ukrainomovnoho perekladu [Structural-semantic characteristics of the legal terminology of English within the Ukrainian translation]. *Aktualni problemy slovianskoi filolohii – Actual problems of Slavic Philology*, 23(2), 535-542 [in Ukrainian].
5. Karaban, V. I. (2004). *Pereklad anhliiskoi naukovoï i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problemy [Translation of English scientific and technical literature. Grammar difficulties, lexical, terminological and genre-stylistic problems]*. Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].
6. Leichyk, V. M. (2006). *Terminovedenie: predmet, metody, struktura [Terminology Science: subject, methods, structure]*. Moscow: Lybrom [in Russian].
7. Polubychenko, L. V. (1999). Yazyk yuridicheskoy dokumentatsii kak obekta uchebnogo perevoda v funktsionalno-stilisticheskoy aspekt [Language of legal documentation as an object of educational translation in the functional-stylistic aspect]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta : lingvistika i mezhkulturnaya kommunikatsiya – Bulletin of Moscow State University: linguistics and intercultural communication*, 19(3), 116-129 [in Russian].
8. Tsytkina F. O. (1988). *Terminolohiia y pereklad [Terminology and translation]*. Lviv: VLI [in Ukrainian].
9. Adler, O. H., Zubach, O. I. (2019). Osoblyvosti standartyzatsii terminolohii (vyznachen) sudovoi ekspertyzy obektiv prava intelektualnoi vlasnosti v Ukraini [Features of standardization of terminology (definitions) of forensic examination of intellectual property rights in Ukraine]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia – Expert: the paradigms of law and public administration*, 2(4), 73-82 [in Ukrainian].
10. Ruvyn, O. H., Poltavskiy, A. O. (2018). Stanovlennia standartyzatsii sudovo-ekspertnoho zabezpechennia pravosudiva v Ukraini: perspektyvy rozvytku [Becoming a standardization of forensic justice in Ukraine: prospects for development]. *Standartyzatsiia, sertyfikatsiia, yakist – Standardization, certification, quality*, 3(110), 41-47 [in Ukrainian].
11. Anisimova, A. G. (2002). K voprosu o perevode terminov humanitarnykh nauk [On the translation of the terms of the humanities]. *Yazyk. Soznanie. Kommunikatsiya – Language. Consciousness. Communication*, 21, 139-143 [in Russian].
12. Zakon Ukrainy “Pro standartyzatsiiu” : vid 5 chervnia 2014 r., № 1315-VII [On standardization: Law of Ukraine of June 5 2014, № 1315-VII]. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 31. Art.1058 [in Ukrainian].
13. *Natsionalna standartyzatsiia ta sumizhni vydy diialnosti DSTU 1.1:2015 (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD). Slovyk terminiv. Natsionalnyi standart Ukrainy [National standardization and related activities of DSTU 1.1: 2015 (ISO / IEC Guide 2: 2004, MOD). Glossary of Terms. National standard of Ukraine]*. (2015). Kyiv: DP «UkrNDNTs». Retrieved from http://quality.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/dstu_1_1_2015.pdf [in Ukrainian].
14. Fedorenko, V. L., Timoshchik, L. P., Sobin, A. K. (2019). Sudebnaya ekspertiza obektov prava intelektualnoy sobstvennosti v Ukraini: ponyatie, vidy i sistema [Forensic examination of

intellectual property rights in Ukraine: concept, types and system]. *Armyanskiy zhurnal sudebnoy ekspertizy i kriminalistiki – Armenian Journal of Forensic Science and Forensics*, 1, 39-52 [in Russian].

15. Fedorenko, V. L. (2010). Vplyv Niurnberzkoho protsesu na formuvannia ta utverdzhenia mizhnarodnykh standartiv u sferi prav liudyny [The influence of the Nuremberg process on the formation and adoption of international human rights standards]. *Rozbudova demokratychnoho suspilstva pislia Niurnberzkoho trybunalu – Building a Democratic Society after the Nuremberg Tribunal: Proceedings of International Conference*. (pp. 15-20). Odesa: Feniks [in Ukrainian].

16. Fedorenko, W. (2017). Problem ochrony praw człowieka w warunkach rewolucji oraz konfliktów wojennych. Ochrona praw człowieka w wymiarze uniwersalnym. *Akcjologia –instytucje – nowe wyzwania – praktyka*. J. Jaskiernia, K. Sprzyszak (Ed.). (pp. 74-75). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek [in Polish].

17. Ukaz Prezdyii Verkhovnoi Rady URSS “Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava vid 16 hrudnia 1966 roku” : vid 19 hrudnia 1973 roku, № 2148-VIII [Decree of the Presidium of the Verkhovna Rada of the USSR “International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights” from December 16, 1966” from December 19 1973, № 2148-VIII]. (1998). Mezhdunarodnye akty o pravakh cheloveka. (pp. 44-52). Moscow: NORMA-YN-FRA-M [in Ukrainian].

18. Konventsiiia pro zasnuvannia Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti : vid 14 lypnia 1967 r. [Convention on the Establishment of the World Intellectual Property Organization from 14 July 1967]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_169 [in Ukrainian].

19. Konventsiiia, Mizhnarodnyi dokument “Bernska konventsiiia pro okhoronu literaturnykh i khudozhnykh tvoriv” : vid 24 lypnia 1971 roku [Convention, International Document “Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works” from July 24, 1971]. (2006). *Zibrannia chynnykh mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy – Collection of Applicable International Treaties of Ukraine*, 5(2). Art. 1247 [in Ukrainian].

20. Zakon Ukrainy “Pro avtorske pravo i sumizhni prava” : vid 23 hrudnia 1993 roku [Law of Ukraine “Copyright and Related Rights” from December 23, 1993]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 13. Art. 64 [in Ukrainian].

21. Zakon Ukrainy “Pro okhoronu prav na znaky dlia tovariv i posluh” : vid 15 hrudnia 1993 roku [Law of Ukraine “On the Protection of Rights to Marks for Goods and Services” from December 15, 1993]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 7. Art. 36 [in Ukrainian].

22. Zakon Ukrainy “Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli” : vid 15 hrudnia 1993 roku [Law of Ukraine “On the Protection of Rights to Inventions and Utility Models” from December 15, 1993]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 7. Art. 32 [in Ukrainian].

23. Zakon Ukrainy “Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky” : vid 15 hrudnia 1993 roku [Law of Ukraine “On the protection of the rights to industrial designs” from December 15, 1993]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 7. Art. 34 [in Ukrainian].

23. Zakon Ukrainy “Pro okhoronu prav na promyslovi zrazky” : vid 15 hrudnia 1993 roku [Law of Ukraine “On the protection of the rights to industrial designs” from December 15, 1993]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 7. Art. 34 [in Ukrainian].

24. Fedorenko, V. L., Tymoshchuk, L. P. (2019). Sudova ekspertyza z pytan intelektualnoi vlasnosti: henezys, poniattia, klasyfikatsiia ta systema [Forensic Expertise on Intellectual Property: Genesis, Concepts, Classification and System]. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk ta derzhavnoho upravlinnia – Expert: paradigms of legal sciences and public administration*, 1(3), 17-20 [in Ukrainian].
25. Golev, N. D. (2006). Pravovaya kommunikatsiia v zerkale estestvennogo yazyka [Legal communication in the mirror of a natural language]. *Yurilingvistyka-7: Yazyk kak fenomen pravovoy kommunikatsii – Jurislinguistics-7: Language as a phenomenon of legal communication*. (pp. 6-37). Barnaul: Izd-vo Alt. un-ta [in Russian].
26. Alekseeva, I. S. (2001). *Professionalnoe obuchenie perevodchika: Uchebnoe posobie po ustnomu i pismennomu perevodu dlya perevodchikov i prepodavateley [Professional training of a translator: Textbook on interpretation and translation for translators and teachers]*. Saint Petesburg: Izdatelstvo «Soyuz» [in Russian].
27. Shemshuchenko, Yu. S. (Eds.). (1996). *Yurydychnyi slovnyk-dovidnyk [Legal Dictionary Directory]*. Kyiv: Femina [in Ukrainian].
28. Komarova, Z. I. (2000). Nenormativnaya terminologicheskaya leksika v otraslevoi terminosisteme i terminologicheskom slovare [Non-normative terminology lexis in the industry term system and terminology dictionary]. *4-e Zhitnikovskie chteniya : aktual'nye problemy leksikografirovaniya nauchnykh issledovaniy – 4th Zhitnikov readings: actual problems of lexicography of scientific research: Proceedings of the inter-university scientific conference*. (Vol. 1). (pp. 15-24). Chelyabinsk [in Russian].
29. Fasmer, M. (1996). *Etimologicheskiy slovar russkogo yazyka [Etymological Dictionary of the Russian Language]*. (3rd ed.). (Vols. 4). (O. N. Trubacheva, Trans). Saint Petersburg: Terra-Azbuka [in Russian].
30. Vladislavlev, M. (1872). *Logika. Obozrenie induktivnykh i deluktivnykh priemov myshleniya i istoricheskoy ocherki: logika Aristotelya, skholasticheskoy dialektiki, logiki formalnoy i induktivnoy [A review of inductive and deductive thinking methods and historical essays: Aristotle's logic, scholastic dialectics, formal and inductive logic]*. Saint Petersburg: Tipograf. V. Demakova [in Russian].
31. Khizhnyak, S. P. (1990). Pravovaya terminologiya i problemy ee uporyadocheniya [Legal terminology and problems of its streamlining]. *Pravovedenie – Jurisprudence*, 6, 67-71 [in Russian].
32. Antoniuk, N. M., Drobakha, O. V. (2013). Pereklad yurydychnykh terminiv u sferi intelektualnoi vlasnosti z anhliiskoi ukrainskoiu movoiu [Translation of legal terms in the field of intellectual property from English into Ukrainian]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy – Bulletin of the Academy of Advocates of Ukraine*, 2(27), 124-128 [in Ukrainian].
33. Karaban, V. I. (2001). *Pereklad anhliiskoi naukovoï ta tekhnichnoi literatury: leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni trudnoshchi [Translation of English scientific and technical literature: lexical, terminological and genre-stylistic difficulties]*. (Vol. 2). Vinnytsia: Nova knyha [in Ukrainian].
34. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : vid 16 sichnia 2003 roku [Civil Code of Ukraine from January 16, 2003]. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 40. Art. 356 [in Ukrainian].